

“КОРОТКО – ЯК ДІАГНОЗ”
(ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АФОРИЗМІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО
“ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

УДК 82 – 84

Марія Стецик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

“КОРОТКО – ЯК ДІАГНОЗ”
(ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АФОРИЗМІВ У РОМАНІ ЛІНИ
КОСТЕНКО “ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

У статті досліджено афористикон роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого” з генетичного погляду, виокремлено основні джерела (алюзії, ремінісценції, літературні перегуки, переосмислення прецедентних висловлювань, авторизація паремій) лагонізованих влучних висловлювань.

Ключові слова: афоризми, афористика, алюзія, крилате слово, сентенція, зноми, парадокси, цитати.
Літ. 24.

Постановка проблеми та аналіз останніх публікацій. Творчість Ліни Костенко від перших її виступів у літературі, як зазначає ще зовсім молодий дослідник Д. Дроздовський, стала не лише виявом потужного, виверженого з вулканічною силою духу, що належить до субстанцій стихійних і величних. Це був вияв духовного аристократизму, глобального культурного світовідчуття, дар особливої організації поетичної матерії, що дається Поетові з вищих сфер і належить до природної складової стилю життя і способу власної інтерпретації чи відчуття, переживання світу [10]. Головне – не схибити, вміти за будь-яких умов пронести слово вічне у плінні проминального... Сьогодні, коли світ докорінно змінився, коли в ньому моральні та етичні орієнтири заміщені ерзацом (“бутафорський плід”, створений “безпардонними прогнозами”, “метушливою бездарністю”), існує невеличке гроно тих, хто вірний Літературі як високому Чину.

Життєпис Ліни Костенко – у її Слові. А слово це – невід’ємна частина історії України, її культури, її персоналітету. Його завжди чекали, за ним звіряли людську гідність. У ньому знаходили відгук своїх тривог і, як вишукано-афористично зауважив Іван Дзюба, “покріплення своїй вірі в Україну та своїм надіям на її краще буття” [5]. 2011 рік став рубіконом у художній біографії мисткині: слово поетичне поступилося слову прозовому. І стало вибухом, великою культурною подією, яка сколихнула суспільну й мистецьку свідомість. “Записки українського самашедшого”, що постають перед читачем як „дотепно відкомбіновані, густі інформкоктейлі та проникливі до болю, до розпачу рефлексії”, не можуть нікого залишити байдужим, бо постають видимою формою не завжди очевидних трагізмів світового життя й болю буття національного.

Роман захоплює з першого рядка, бо постає

як ланцюг, каскад, органічне плетиво влучних думок, сентенцій, парадоксів, що вражають, запам’ятовуються, хочуть бути занотованими і в свідомості, і в якомусь іншому – хай віртуальному – записнику. Найважливішою ознакою справжньої книги є те, що її хочеться цитувати й цитувати. В. Шевченко точно підмітив, що роман буде “розтягнутий” на цитати, афоризми, адже письменниця щедро розсипала ці перлини у своєму творі [23, 8]. Зауважимо, що критики відразу ж розгледіли неперевершену майстерність афористичного слова, тому й у назвах власних статей використовують влучні, універсальні вислови з роману.

Своє “посутнє слово, зовсім не ритуальне, критичне слово про роман” (П. Іванишин), уже сказали С. Бондаренко [1], І. Дзюба [7; 8; 9], В. Панченко [18], Д. Дроздовський [10], Ю. Горблянський, М. Кульчицька [4], О. Стусенко [22], П. Іванишин [12], В. Шевченко [23], Л. Яновська [24] та багато інших, які висловили низку цікавих спостережень та зауваг і простимулювали зацікавлення читача. У багатьох моментах, що стосуються проблеми афористичної майстерності Ліни Костенко, покликуємося на монографії І. Дзюби [5], В. Брюховецького [2], Г. Жуковської [11], Л. Красної [15], Г. Кошарської [14] та матеріали круглого столу “Поезія Ліни Костенко в часах перехідних і вічних” [19].

Мета статті – розкрити генетичні особливості образних єдностей різних типів та специфіку їхнього функціонування в романі Ліни Костенко “Записки українського самашедшого”.

Виклад основного матеріалу. Не буде перебільшенням, коли скажемо, що “Записки...” Ліни Костенко – це суцільний ланцюг афоризмів, крилатих висловлювань, авторських максим, які претендують на роль загальнолюдських і характеризують життя у всіх його проявах. Це своєрідна книгозбірня афоризмів, глибоких думок,

“КОРОТКО – ЯК ДІАГНОЗ”
(ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АФОРИЗМІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО
“ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

що прагнуть істини. Для афоризмів Ліни Костенко немає меж на площині прозового поля, вони можуть охоплювати весь текст, незалежно від того, є суб’єктивне “я” носієм оформлених концепцій, чи його немає, тобто воно поза контекстом. Категоричні висловлювання авторки часто звучать гостро, неймовірно, проте вони підпорядковані логіці загальної думки твору, працюють на контекст.

“Мова солов’їна, а тьохкають чортзна-що” [13, 26].

“Судів більше, ніж честі і гідності” [13, 53].

“Періоди у нас всі критичні, але ніколи не вирішальні” [13, 72].

“Лінію фронту знову тримають мертві” [13, 93].

“Настала якась собача старість ідей” [13, 94].

“Моя базова травма – Україна. І на це немає ради” [13, 123].

Роман Ліни Костенко побудований на контрастному й парадоксальному зображенні дійсності. Звичайний фактаж буквально переріс у книгозбірню афоризмів. Багато фраз книги теоретично можуть стати крилатими виразами – аж до забуття їхнього автора, скажімо: *“Будні роблять людей буденними”* [13, 21], *“Доля не усміхається рабам”* [13, 129], *“Людство впевнено йде до своєї катастрофи”* [13, 149], *“У кожній нації є від чого збожеволіти”* [40, 118].

Афористичність органічно проникає в змістову форму роману: авторка завершує кожен блок своїх роздумів моралістичними висловами, гномами, “силами”, читача буквально приголомшує, а часом й епатує прямотинію у розробці та постановці складних тем. Цими короткими фінальним повчаннями авторка підсумовує сказане, як-от: *“Висвистало нашу Незалежність у підземну трубу”* [13, 35], *“Непокаране зло регенерує себе”* [13, 37], *“Коли держава говорить кийками, сперечатись з нею важко”* [13, 42]. *“Диктат приматів. Куди подітись людині?!”* [13, 95].

З іншого боку, “Записки українського самашедшого” – наскрізь інтертекстуальний роман, знаходимо тут ремінісценції, алюзії, натяки, на твори світової та вітчизняної літератури, вислови відомих людей. Усе це віртуозно лаконізовано в афористичній формі. Скажімо, протагоніст переконаний, що “знову треба боротися”, а у відповідь – батькове слушне спостереження: *“Бачиш...коли Україна поневолена, змучена, але бореться, то вона є. А коли вона така ось ніби вільна, ніби незалежна, а насправді невизначена, хистка, компромісна, то вона вже не спроможна бути”* [13, 296].

Тут не випадково зринає шевченківська алюзія зі знаменитої поеми “Кавказ” “Борітеся – поборете”. Ось ще один Шевченків цитатний афоризм: *“Заворушилася пустеля”*? Та ніколи вона не заворушиться, – каже він. – Тут самі тільки міражі. *Міраж незалежності. Міраж свободи. Міраж майбутнього*” [13, 256].

Іронія з драматичним присмаком сягає найвищого рівня, коли звучать алюзивні афористичні парадокси:

“Її інтелект, її таланти, що є гордістю інших націй, – а чому не своєї?” [13, 118].

“Хлоп’ята юні, чорноброві знов чорнобривцями стають” [13, 339].

Ліна Костенко ретельно вибирає афоризми відомих людей та інтерпретує їх по-новому, виникає специфічний різновид – авторський афоризм на основі трансформованого прецедентного вислову:

“Знову “постріл з минулого”, як сказав колись Горбачов. Усі ми обстріляні з минулого” [13, 214].

“Колись Довженко написав Україна у вогні. Пора вже писати “Україна в багні”” [13, 249].

“Сартр колись казав: “Я те, що я роблю. Тепер критерії інші: Я те, що я заробляю” [13, 152].

Часто афоризми-цитати, афоризми-алюзії, афоризми-натяки постають як довершені гноми, органічно вінчаючи потік авторських рефлексій і розмислів:

“Минуле залишімо Богові” (Яцек Курон) [13, 301].

“Михайло Семенко: Я умру не від смерті, я умру від життя” [13, 323].

“Час Господи, на самоту й покору” (Маланюк) [13, 141].

“Немає гавані для наших кораблів” (Ян Судрабкалн) [13, 109].

“Світ його ловив і вже аж тепер, кам’яного, спіймав” [13, 383].

Лейтмотивом через увесь роман проходить крилата Винниченкова фраза про те, що нашу історію треба читати з бромом. У Ліни Костенко *“Але це вже Історія. Не з бромом, а з помаранчем”* [13, 414].

Авторка зуміла віднайти в П. Тичини відповідні слова про специфіку українського божевілля – *“За всіх скажу, за всіх переболію”* [13, 337]. Перефразовуванню піддаються навіть назви пісень: *“Їх справді багато, і їх не подолати”* [13, 407]. Їх, у контексті, – це політиків-запроданців, яких стало все більше і подолати яких неможливо.

“КОРОТКО – ЯК ДІАГНОЗ”
(ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АФОРИЗМІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО
“ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

Чимало в тексті й афористичних алюзій на сюжети з Біблії. До слова, біблійна тематика, біблійні образи-символи, персоналії, численні підтекстові перегуки зі Святим Письмом – надзвичайно потужний пласт у творчості Ліни Костенко. Книга книг стає для нашої авторки джерелом численних інтерпретацій та інспірацій [Докл. про це див.: 21]. Звертаючись до Старого чи Нового Завіту, вона не просто афористично переосмислює завчасно дібрані легенди. Їхні фабули ніби самі обирають Ліну в момент натхнення, тому завжди домінують над власним біблійним текстом, перетрансформовуються на новому рівні й звучать уже по-іншому. Скажімо, через “Записки...” афористично проходить образ Хамового племені, що особливо цинічно розперзалось на зламі тисячоліть:

“Пішло угору Хамове плем’я” [13, 293].

“Розперзалось Хамове плем’я” [13, 294].

Трансформації зазнав біблійний афоризм “Час розкидати каміння і час збирати каміння”: у зв’язку із обставинами сьогодення: лексема “каміння” замінилась на “снаряди”: *“Словом, час розкидати снаряди, час їх збирати”* [13, 343]. Для інших біблійних фразем Ліна Костенко обирає форму сентенцій: *“Життя – це проходження тіней”*, – сказано в Біблії. *От вони і пройшли*” [13, 270]. Авторка не тільки трансформує, але, спрямовуючи зусилля на виявлення енергетичної місткості афоризмів, трактує їх відповідно до умов сучасності. Новітні духовні та техногенні загрози авторка афористично лаконізує за допомогою біблійної лінгвокультурологеми “Вавилон” або мікросюжетів, пов’язаних з нею.

“...Історія знову завертає на Вавилон? Може, сам Бог диктує нам цю метафору, а ми ще не чуємо?!” [13, 278].

“Взагалі уся ця глобалізація – новітній Вавилон. Тільки тоді вавилонська вежа привалила жменьку тих нерозумних племен, а тепер привалить все людство” [13, 303].

“Київ уже зовсім, як Вавилон” [13, 304].

“Перемішалися племена й народи. І все посяне вже зійшло” [13, 310].

“Міражі мають обриси Вавилонської вежі” [13, 314].

“Сюрреалістичний Вавилон сучасного світу” [13, 341].

М. Слабошпицький убачав особливість Ліниної лірики насамперед у тому, що в її віршах “поезія ніби приходить не у слові, а за словом, у тому, що має воно позначити, і слово, ставши “транспорт” почуття, також стає поезією, несучи на собі особливу печать відкритого характеру її лірики”

[20]. Біблійні сюжети і в поезії Ліни Костенко, і в романі не потребують змістової достовірності. Їхня істинність не в факті, що вже остаточно відбувся і давно став явищем доконаним, незмінним, а в тому, що криється за фактом. Скажімо, Ліна Костенко ототожнює біблійний сюжет та світську подію – сходження на Говерлу кандидата в президента та підняття Мойсея на гору Синай. Мойсей пішов на гору, щоб отримати від Бога скрижаль із заповідями.

“Кожен народ має мати свою гору Синай, де Господь говорить із Мойсеєм. – А чи не пора перестати почувати себе Мойсеями, а просто працювати? – сказала вона. – А якщо хтось таки почуватися Мойсеєм, то хай це буде тасмницею між ним і Богом” [13, 349 – 350].

Із Біблії відомо, що Мойсей урятував єврейський народ від єгипетського рабства. Сорок років вони блукали пустинею, поки не помер останній раб – Мойсей. Бог собі обрав Мойсея, щоб йому повідати заповіді, а народу наказав залишатися біля підніжжя гори. Концептуальним осердям крилатої фрази стає дієслово “виходити (вийти)”.

“У мене завжди одне – як вийти Україні з її історичної безвиході? Мойсей виводив з єгипетського полону, і вивів. А ми ж на своїй землі – чому ж ніяк не можемо вийти?!” [13, 221].

Образно-смісловим центром афоризмів виступають й інші біблійні та прецедентні біблійні тексти:

“Апокаліптичні коні б’ють копитом” [13, 149].

“Але ж у нас хоч в єрихонську трубу кричи – ні луни, ні відлуння” [13, 156].

“Мефістофель дуже реготався б: люди гинуть не за метал – за металобрухт” [13, 18].

“А десь регоче диявол, тримаючи одрубану голову, мов кат на ешафоті Історії” [13, 49].

“...посковзнула наша Незалежність на плювку Сатани” [13, 130].

“...несила вже розібратись, хто кому Кайн, хто кому Авель. Усі для всіх не люди” [13, 283].

Інкустування біблійними образами світських тем Ліною Костенко – це завжди віртуозність майстерності генія. Усі ці вічні мотиви обростають тонкими варіаціями в безлічі контактів із плином сучасного життя [Докл. про це див.: 21]. І саме це робить її афоризми пізнаваними і весь час новими, наприклад:

“І кого з наших теперішніх політиків майбутні історики назвуть по імені, а кого і в лупу не розгледять? І на кому поставлять Кайнову печать?” [13, 257].

“КОРОТКО – ЯК ДІАГНОЗ”
(ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АФОРИЗМІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО
“ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

“Життя – це проходження тіней”, – сказано в Біблії. От вони і пройшли. “Але, Боже, як сумно, коли все вже стає минулим!” [13, 270].

Афоризми, що репрезентують давньогрецьку міфологію, також органічно врастають в образну тканину роману, переплітаються з образами української національної культури, складають невід’ємний атрибут оригінального мовомислення Ліни Костенко.

“Їм що промутер, що Прометей” [13, 95]. “Навіть брат Прометей був ускочив, взяв за жінку Пандору. Обставин їхнього розлучення я не знаю, але децю з її знаменитої скриньки, мабуть, перепало і йому” [13, 143 – 144].

“Перший же рік нового століття – суцільна смуга трагедій і нещастя. Та якби хоч смуга, а то ж все сплелося у такий всесвітній вузол, що нема того Гордія, який би його розрубав” [13, 189].

“Україна пручається, як Лаокоон, облутаний зміями. Вона німо кричить, але світ не чує. Або не хоче почути” [13, 197].

Найбільше в романі алюзій з М. Гоголя. Ліна Костенко у своїх “Записках...” переконаливо засвідчила, що гоголівський катастрофізм розвивається в ХХ і ХХІ століттях цілком за його сценарієм. Протагоніст намагається сприйняти абсурд буття рубежу ХХ – ХХІ століття як власний, а щоб остаточно не збожеволіти від цього, час від часу прикрашає той абсурд гоголівською іронією, гоголівським гумором і сарказмом. Найчастіше це – іронія й сарказм саме з гоголівських “Записок божевільного”.

На думку героя “Записок...”, найточнішу характеристику сучасного становища України все-таки дав колись Гоголь. Тут *“якийсь глобальний Чичиков торгується з глобальним Собакевичем за “золотий мільярд” [13, 364], а все это происходит, думаю, оттого, – наводить герой “Записок...” слова Поприщина, – что люди воображают, будто человеческий мозг находится в голове, совсем нет! Он приносится ветром со стороны Каспийского моря” [13, 159]. Тут прочитується очевидний натяк, що Україна живе не своїм, а чужим розумом, унаслідок чого кожен з її мешканців – це якась химера й абсолютний нуль. Дослівно у “Записках...” це звучить так: “Ведь ты нуль, более ничего”, – як сказав би гоголівський божевільний. Я справді нуль, я зведений до нуля” [13, 137].*

Самокритика героя майстерно вербалізована у влучних каскадах алюзивних афоризмів.

“...Якби, як у “Страшній помсті”, земля заворушилася, – каже дружина, – і „одни только кости поднялись высоко над землею”. Кості всіх репресованих, закатованих і вбитих комуністами у ХХ столітті. Уявляєш, який густий ліс стояв би над рікою Часу?” [13, 37]. Тому й правлять Україною “привиди минулого. Мигтить червона свитка, рохкають якісь пики. Торохкають кості, літає одрубана голова (натяк на відтату голову журналіста Гонгадзе)... Як казав колись Опанас Заливаха (художник, який зазнав переслідувань в радянські часи), російські беси сплелись з малоросійською чортів нею і віками творять веремію. Карлики діловито обстукують і облутують сплячого Гулівера” [13, 375]. Тут, як бачимо, не лише образи Гоголя, а й Достоевського та Свіфта, імпліцитно – Булгакова.

Висновки. Аналіз генетичних витоків афористикону “Записок...” Ліни Костенко засвідчує глобальне культурологічне світовідчуття мисткині, її потужний і розлогий гуманітарний тезаурус, а також дозволяє схарактеризувати ідіостильову манеру прозаїка-початківця як гранично інтелектуальну, орієнтовану на абсолютно новий, нестандартний культурно-естетичний та глибокий філософсько-етичний пошук, відкритість інноваціям, максимально націєцентричну. У перспективі є потреба систематизувати афористикон роману за фразеотематичними полями та в окресі його лінгвохудожнього потенціалу. З іншого боку, навіть невелике за обсягом дослідження (формат статті) дає підстави зробити узагальнення, що виражальний, експресивний, асоціативно-алюзивний та інтелектуальний потенціал афоризмів практично безмежний.

1. Бондаренко С. Молодий прозаїк Ліна Костенко // Літературна Україна. – 2010. – 23 грудня. – С. 2 – 5.

2. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості. – К.: Дніпро, 1990. – 262 с. (Літ. портрет).

3. Ваханський Б. Україна у збликах лазерних променів // Українське слово. – 2011. – № 6. – С. 9.

4. Горблянський Ю., Кульчицька М. “Кривава фієста сучасності” в одкровенні від Ліни Костенко (зауваги про “Записки українського самашедшого”) // Слово і час. – 2011. – № 5. – С. 73 – 82.

5. Дзюба І. “Записки українського самашедшого” як рятівний електрошок // Дзеркало тижня. – 2010. – 25 – 29 грудня.

6. Дзюба І. Є поети для епох. – К.: Либідь, 2011. – 208 с.

7. Дроздовський Д. Отруєна свобода поета. Лист у ХХХІ століття // Слово Просвіти. – 2011. – № 7. – 23 лютого. – С. – 2.

8. Дроздовський Д. Поет і свобода. Лист у ХХХІ

АСПЕКТИ САМООСВІТИ УЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

століття // Літературна Україна. – 2011. – 17 лютого. – С. 1–3.

9. Дроздовський Д. Декоративна незалежність ворушить вусами вві сні // *www.drugshutasha*.

10. Дроздовський Д. Хвилі часу // Ліна Костенко. Річка Геракліта: Поезії. – К.: Либідь, 2011. – С. 280–321.

11. Жуковська Г. “Усе іде, але не все минає”. Пам’ять і час у творчості Ліни Костенко: Монографія. – К.: Книга, 2010. – 188 с.

12. Іванишин П. Проза генія, або роман опору Ліни Костенко // Дивослово. – 2011. – № 4. – С. 57–60.

13. Костенко Л. Записки українського самашедшого. – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с. – (Перлини сучасної літератури).

14. Кошарська Г. Творчість Ліни Костенко з погляду поетики експресивності. – К.: Вид-ий дім “КМ Acadetia”, 1994.

15. Краснова Л. Поезія Ліни Костенко. – Дрогобич: – Коло, – 2001, 200 с.

16. Левченко Г. Необароковий діаріуш людства Ліни Костенко // Слово і час. – 2011. – № 5. – С. 84–89.

17. Найдан М. Інші поети в творчості Ліни Костенко // Сучасність. – 1994. – № 10. – С. 151–161.

18. Панченко В. Особливості національного божевілля // День. – 2010. – 24–25 грудня.

19. Поезія Ліни Костенко в часах перехідних і вічних: Матеріали круглого столу / Ред.-упоряд. Т.В. Шаповаленко. – Х.: Прапор, 2006. – 164 с.

20. Слабошпицький М. Алгебра і магія неповторності // Літературна Україна. – 1980. – 19 вересня. – С. 2.

21. Слоньовська О. Біблійні образи й сюжети у творчості Ліни Костенко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2010. – № 4. – С. 5–9; №5. – С. 2–6.

22. Стусенко О. Калейдоскоп Апокаліпсису // ЛітАкцент – 2011 – 31 січня.

23. Шевченко В. “Не треба вже поводирів. Нація не сліпа...” (Ліна Костенко “Записки українського самашедшого”) // Шлях перемоги. – 2011. – 13 квітня. – С. 8.

24. Яновська Л. Настав час не нидіти (про книжку Л. Костенко “Записки українського самашедшого”) // Урядовий кур’єр. – 2010. – 21 грудня, №239. – С. 6.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2012

УДК 371.64

Оксана Микитюк, кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри життєвих компетентностей

Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

АСПЕКТИ САМООСВІТИ УЧИТЕЛІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснений аналіз і дослідження змістового, організаційного, методичного компонентів самоосвіти у системі післядипломної педагогічної освіти вчителів.

Ключові слова: змістовий, організаційний, методичний компонент самоосвіти вчителів.

Лит 9.

Постановка проблеми. Сучасний період модернізації освіти, який проходить в контексті реформування освіти, пред’являє підвищені вимоги до професійної компетентності педагога. Сьогодні стає очевидним, що суспільству потрібен мобільний педагог, який потребує безперервної самоосвіти і удосконалення особистісних і професійних якостей. В Україні формується інноваційне суспільство. Післядипломна освіта покликана формувати конкурентоспроможного фахівця, який володіє таким запасом знань, що вони можуть формувати інноваційний тип прогресу. В сучасних умовах реформування освіти в Україні значне місце відводиться модернізації післядипломної педагогічної освіти, стандартизації відповідно до європейського рівня освіти [6, 7, 8].

Система післядипломної педагогічної освіти, навчальні заклади цієї системи поставлені перед

необхідністю працювати не стільки на функціонування системи освіти, скільки на її розвиток, що передбачає зміну ретрансляційних завдань на дослідницькі, на виявлення освітніх потреб, вивчення специфіки освітніх процесів в системі післядипломної освіти. Концептуальні засади розвитку післядипломної освіти, розроблені у відповідності до Конституції України, закону України “Про освіту”, закону України “Про вищу освіту” та інших актах законодавства України з питань освіти з метою забезпечення розвитку післядипломної освіти, пропонують цілу ланку організаційних заходів. Серед яких відзначимо положення, яке передбачає формування освітніх програм навчання відповідно до стандартів підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня та рівня вже здобутої освіти в залежності від категорії слухачів, характеру пізнавально-освітніх потреб. Слід зазначити, що в Концептуальних засадах розвитку післядипломної